

Krig og soldater

Forord

Hverken verdenshistorien eller fantasien har været karrig med at levere materiale til film om krig og soldater. Når *Kosmorama* sætter fokus på emnet netop nu, skyldes det naturligvis den aktuelle såkaldte 'krig mod terror'. En krig, som i skrivende stund har kostet fjorten danske soldater livet alene i Afghanistan og herhjemme har sat mere fokus på soldater og militærpolitiske spørgsmål end nogensinde før.

Et væsentligt indspark i denne debat var Christoffer Guldbrandsens *Den hemmelige krig*, som dokumenterer, at Danmark og andre krigsførende nationer tilsidesætter elementære menneskerettigheder i demokratiets navn. Ib Bondebjerg vurderer filmen og giver et historisk overblik over dansk film- og tv-dokumentarismes behandling af militære emner.

Mette Mortensen har besøgt webstederne YouTube og LiveLeak, hvor man kan finde en række videoer om og af danske soldater i Irak og Afghanistan. Hun stiller skarpt på én af dem og reflekterer over disse nye krigsrepræsentationer i internettets offentlige rum.

Er soldatervideoerne god eller dårlig reklame for forsvaret? Det afhænger nok af øjenene, der ser. Det samme kan man sige om *Soldaterkammerater*-filmene, men her var forsvaret selv ikke i tvivl. De kække folkekomedie-jenser blev betragtet som fremragende PR, og forsvaret støttede derfor generøst filmene med alskens militært isenkram og konsulentbistand. Ganske anderledes så man på Klaus Rifbjergs og Palle Kjærulff-Schmidts lille poetiske kortfilm *Sommerkrig*, som i 1965 udviklede sig til en brandvarm politisk kartoffel. Jonas Grunnet Brethvad har stået på hovedet i Rigsarkivet og kan fortælle historien om, hvordan selveste statsminister Krag til sidst bankede forsvaret på plads og sikrede filmen militær støtte.

Militær støtte til film er i høj grad noget, man debatterer i USA, hvor Pentagon er kendt for kun at yde assistance til film, der tjener forsvarsministeriets interesser. Trine Hansen ser nærmere på Pentagons præmisser og på den digitale teknologi, som tegner til at kunne gøre filmbranchen fri af dem.

En film efter Pentagons hjerte er *We Were Soldiers*, hvor Mel Gibsons oberst er lige daddelfri som militær leder og som far for sine fem børn. Denne 'daddy soldier' er ifølge Rikke Schubart et fænomen, som i særlig grad kendetegner den ny verdensordens amerikanske krigsfilm – i sidste instans et udtryk for supermagten USA's globale 'faderrolle'.

Da de to fly bragede ind i World Trade Center den 11. september 2001, så det umiddelbart ud som en scene fra *Armageddon* og lignende katastrofefilm, hvor militær og stålsatte forskere op igennem 1990'erne havde frelst verden. Hin septemberdag var der imidlertid ingen hjælp at hente, og Christopher Juhl Seidelin beretter om, hvordan militæret siden også synes at være forsvundet ud af katastrofefilmen igen.

Clint Eastwoods dobbeltværk *Flags of Our Fathers* og *Letters from Iwo Jima* hører til de senere års mest ædruelige krigsfilm. Kenneth T. De Lorenzi fremhæver, hvordan begge film sætter autenticitet over effektjageri, og holder dem op imod Steven Spielbergs værker, heriblandt *Saving Private Ryan*.

Mats Jönsson argumenterer i sin artikel for, at netop *Saving Private Ryan*, der er blevet

hyldet som den mest realistiske skildring af D-Dag, indledte en ny form for audiovisuel historieskrivning, hvor alle digitale sejl sættes til for at give tilskueren en følelse af selv at være til stede i begivenhedernes centrum.

Sammenlignet med de aktuelle krige rundt om i verden, hvor det kan være svært at skelne ven fra fjende, står Anden Verdenskrig som 'en god krig', hvor ingen var i tvivl om, hvem fjenden var. Dertil bidrog i høj grad tidens propaganda-film, ikke mindst Frank Capras *Why We Fight*-serie. Carl Nørrested fortæller historien om Capra og krigen – både Anden Verdenskrig, hvor instruktøren høstede en fortjenstmedalje for sin filmiske indsats, og den efterfølgende kolde krig, hvor han måtte stå til regnskab for sin positive fremstilling af den tidligere allierede Sovjetunionen.

Stalin var derimod begejstret for Capras *The Battle of Russia*, og der var også flere af ukraineren Aleksandr Dovzjenkos film, der fandt nåde for diktatorens kritiske blik. Men Dovzjenkos historie – som her fortælles af Karsten Fledelius – vidner om, hvor vanskeligt det var at lave film i 'den røde tsar's skygge'.

Mens USA og Sovjetunionen var på den vindende side i Anden Verdenskrig, led det militaristiske Japan nederlag. Lars-Martin Sørensen beskriver, hvordan militarismen igen spøger i japansk kultur, og han analyserer tre nutidige og internationalt succesrige film, der alle priser 'ånden fra Yamato'.

Næste nummer af *Kosmorama* kommer til december og handler om film og filmskabere, der bevæger sig i grænselandet mellem dokumentarisme og fiktion.